

eul_wid: okg-cf

Πλούταρχος ὁ Χαιρωνεύς · Plutarch of Chaeronea

Whether Virtue Is Teachable

Εἰ διδακτὸν ἡ ἀρετὴ

Period: Ῥωμαϊκὴ Roman

Dialect: Ἀττικίζουσα Atticizing

Domain: Φιλοσοφία Philosophy

Format: Πεζός Prose

Affiliation: Platonist

τ 1 ΕΙ ΔΙΔΑΚΤΟΝ Η ΑΡΕΤΗ Περὶ τῆς ἀρετῆς βουλευόμεθα καὶ διαποροῦμεν, εἰ διδακτὸν ἐστὶ τὸ φρονεῖν τὸ δικαιοπραγεῖν τὸ εὖ ζῆν· εἴτα θαυμάζομεν, εἰ ῥητόρων μὲν ἔργα καὶ κυβερνητῶν καὶ ἀρμονικῶν καὶ οἰκοδόμων καὶ γεωργῶν μυρί' ἐστίν, ἀγαθοὶ δ' ἄνδρες ὀνομάζονται καὶ λέγονται μόνον, ὡς ἵπποκένταυροι καὶ γίγαντες καὶ κύκλωπες, ἔργον δ' ἀμεμφές εἰς ἀρετὴν [καὶ ἀκέραιον] οὐκ ἐστὶν εὐρεῖν οὐδὲ πάθους ἀκέραιον ἦθος οὐδ' ἄθικτον αἰσχροῦ βίον, ἀλλ' εἰ καὶ τι καλὸν ἢ φύσις αὐτομάτως ἐκφέρει, τοῦτο πολλῶ τῷ ἄλλοτρίῳ, καθάπερ ὕλη καρπὸς ἀγρίᾳ καὶ ἀκαθάρτῳ μιγνύμενος, ἐξαμαυροῦται; ψάλλειν μανθάνουσιν οἱ ἄνθρωποι καὶ ὀρχεῖσθαι καὶ ἀναγινώσκειν γράμματα καὶ γεωργεῖν καὶ ἵππεύειν· καὶ τί δεινόν; ὑποδεῖσθαι μανθάνουσι περιβάλλεσθαι, οἶνοχοεῖν διδάσκουσιν ὀψοποιεῖν· ταῦτ' ἄνευ τοῦ μαθεῖν οὐκ ἐστὶ χρήσιμῳ ποιεῖν, δι' ὃ δὲ ταῦτα πάντα, τὸ εὖ βιοῦν, ἀδίδακτον καὶ ἄλογον καὶ ἄτεχνον καὶ αὐτόματον; Ὡς ἄνθρωποι, τί τὴν ἀρετὴν λέγοντες ἀδίδακτον εἶναι ποιοῦμεν ἀνύπαρκτον; εἰ γὰρ ἡ μάθησις γένεσις ἐστίν, ἢ τοῦ μαθεῖν κώλυσις ἀναίρεσις. ^[5]

439 C καίτοι γ', ὡς φησὶν ὁ Πλάτων (Clit. 407c), διὰ τὴν τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν λύραν ἀμετρίαν καὶ ἀναρμοστίαν οὗτ' ἀδελφὸς ἀδελφῷ πολεμεῖ οὕτε φίλος φίλῳ διαφέρεται οὕτε πόλεις πόλεσι δι' ἀπεχθείας γινόμεναι τὰ ἔσχατα [κακὰ] δρῶσί τε καὶ πάσχουσιν ὑπ' ἀλλήλων, οὐδὲ περὶ προσωδίας ἔχει τις εἰπεῖν στάσιν ἐν πόλει γενομένην, ποτέρως Τελχίνας ἀναγνώστεόν, οὐδ' ἐν οἰκίᾳ διαφορὰν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ὑπὲρ κρόκης ἢ στήμονος· ἀλλ' ὅμως οὗτ' ἂν ἰστὸν οὕτε βιβλίον ἢ λύραν ὃ μὴ μαθὼν μεταχειρίσαιοτο, καίπερ εἰς οὐδὲν μέγα βλαβησόμενος, ἀλλ' αἰδεῖται γενέσθαι καταγέλαστος ('ἀμαθίην' γὰρ Ἡράκλειτός (B 95) φησὶ 'κρύπτειν ἄμεινον'), οἶκον δὲ καὶ γάμον καὶ πολιτείαν καὶ ἀρχὴν οἶται καλῶς μεταχειρίσασθαι <μὴ παισὶ μαθὼν ὀρθῶς συμφέρεσθαι> μὴ γυναικὶ μὴ θεράποντι μὴ πολίτῃ μὴ ἀρχομένῳ μὴ ἄρχοντι; παιδὸς ὀψοφαγοῦντος ὁ Διογένης τῷ παιδαγωγῷ κόνδυλον ἔδωκεν, ὀρθῶς οὐ τοῦ μὴ μαθόντος ἀλλὰ τοῦ μὴ διδάξαντος τὸ ἀμάρτημα ποιήσας. ^[10]

439 E εἴτα παροψίδος μὲν ἢ κύλικος οὐκ ἐστὶ κοινωνεῖν ἐπιδεξίως, ἂν μὴ μάθῃ τις εὐθύς ἐκ παίδων ἀρξάμενος, ὡς Ἀριστοφάνης (Nub. 979), 'μὴ κιχλίζειν μηδ' ὀψοφαγεῖν μηδ' ἴσχειν τὸ πόδ' ἐπαλλάξ', οἴκου δὲ καὶ πόλεως καὶ γάμου καὶ βίου καὶ ἀρχῆς κοινωνίαν ἀνέγκλητον ἐνδέχεται γενέσθαι μὴ μαθόντων ὄντινα χρήν τρόπον ἀλλήλοις συμφέρεσθαι; Ὁ Ἀρίστιππος ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τίνος 'πανταχοῦ σὺ ἄρ' εἶ' γελάσας 'οὐκοῦν' ἔφη 'παραπόλλυμι τὸ ναῦλον, εἴ γε πανταχοῦ

εἶμι· τί οὖν; οὐκ ἂν εἴποις καὶ αὐτός· εἰ μὴ γίνονται μαθήσει βελτίονες ἄνθρωποι, παραπόλλυται ὁ μισθὸς τῶν παιδαγωγῶν;· πρῶτοι γὰρ οὗτοι παραλαμβάνοντες ἐκ γάλακτος, ὥσπερ αἱ τίτθαι ταῖς χερσὶ τὸ σῶμα πλάττουσιν, οὕτω τὸ ἦθος ρυθμίζουσι τοῖς ἔθουσιν εἰς ἵχνος τι πρῶτον ἀρετῆς καθιστάντες. ^[5]

439 F καὶ ὁ Λάκων ἐρωτηθεὶς τί παρέχει παιδαγωγῶν, ‘τὰ καλὰ’ ἔφη ‘τοῖς παισὶν ἡδέα ποιῶ.’ καίτοι τί διδάσκουσιν οἱ παιδαγωγοί; κεκυφότας ἐν ταῖς ὁδοῖς περιπατεῖν, ἐνὶ δακτύλῳ τοῦ ταρίχους ἄψασθαι, δυσὶ τὸν ἰχθῦν σῖτον κρέας, οὕτω καθῆσθαι, τὸ ἱμάτιον οὕτως ἀναλαβεῖν.

440 A τί οὖν; ὁ λέγων λειχήνος ἱατρικὴν εἶναι καὶ παρωνυχίας, πλευρίτιδος δὲ καὶ πυρετοῦ καὶ φρενίτιδος μὴ εἶναι, τί διαφέρει τοῦ λέγοντος ὅτι τῶν μικρῶν καὶ παιδικῶν καθηκόντων εἰσὶ διδασκαλεῖα καὶ λόγοι καὶ ὑποθῆκαι, τῶν δὲ μεγάλων καὶ τελείων ἄλογος τριβὴ καὶ περίπτωσίς ἐστιν; ὥς γὰρ ὁ λέγων ὅτι δεῖ κώπην ἐλαύνειν μαθόντα <κυβερνᾶν δὲ καὶ μὴ μαθόντα> γελοῖός ἐστιν, οὕτως ὁ μὲν τῶν ἄλλων ἀπολείπων τεχνῶν μάθησιν ἀρετῆς δ’ ἀναιρῶν τοῦναντίον ἔοικε τοῖς Σκύθαις ποιεῖν. ἐκεῖνοι μὲν γάρ, ὥς φησιν Ἡρόδοτος (IV 2), τοὺς οἰκέτας ἐκτυφλοῦσιν ὅπως παραδῶσιν αὐτοῖς, οὗτος δὲ ταῖς δούλαις καὶ ὑπηρέτεσι τέχναις ὥσπερ ὄμμα τὸν λόγον ἐντιθεὶς τῆς ἀρετῆς ἀφαιρεῖ. ^[10]

440 C καίτοι γ’ ὁ στρατηγὸς Ἰφικράτης πρὸς τὸν Χαβρίου Καλλίαν ἐρωτῶντα καὶ λέγοντα ‘τίς εἶ; τοξότης; πελταστής; ἵππεύς; ὀπλίτης;’ ‘οὐδεῖς’ ἔφη ‘τούτων ἀλλὰ τούτοις πᾶσιν ὁ ἐπιτάττων.’ γελοῖος οὖν ὁ λέγων, ὅτι τοξικὴ καὶ ὀπλιτικὴ καὶ τὸ σφενδονᾶν καὶ τὸ ἵππεύειν διδακτόν ἐστι, στρατηγικὴ δὲ καὶ τὸ στρατηγεῖν ὥς ἔτυχε παραγίνεται καὶ οἷς ἔτυχε μὴ μαθοῦσιν. οὐκοῦν ἔτι γελοιότερος ὁ μόνην τὴν φρόνησιν μὴ διδακτὴν ἀποφαίνων, ἧς ἄνευ τῶν ἄλλων τεχνῶν ὄφελος οὐδὲν οὐδ’ ὄνησίς ἐστιν. εἰ δ’ ἡγεμῶν αὕτη καὶ κόσμος οὔσα πασῶν καὶ τάξις εἰς τὸ χρησίμον ἕκαστον καθίστησιν, *** αὐτίκα τίς δείπνου χάρις, ἡσκημένων καὶ μεμαθηκότων παίδων ‘δαιτρεῦσαι καὶ ὀπτῆσαι καὶ οἰνοχοῆσαι (ο 323),’ εἰ μὴ διάθεσις μηδὲ τάξις εἴη περὶ τοὺς διακονοῦντας; *** ^[10]